

שיחות אל־יעזר

שיחות ומאמרי הגאון רבי אליעזר געלדצעהלער זצ"ל
ראש ישיבת 'אור ישראל'

פרשת פינחס

גליון 23

**השיעורים של ספר במדבר נתנדבו
לזכותם של יואל בן צפורה וזוגתו רויזא בת חוה
יה"ר שזכות רבינו ותורתו יעמוד להם לאורך ימים
טובים בבריאות הגוף והנפש, מתוך שפע רב,
הרחבת הדעת, ונחת דקדושה מיוצ"ח**

להערות ותיקונים, ולקבלת השיעור מידי שבוע
נא לפנות ל sichoseliezer@gmail.com

מידת הכעס והקנאות, ותעצומות הנפש[°]

מעלותיו ושכרו של פינחס

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי (במדבר כה, יא). יש להבין ענין הקנאות של פינחס וגודל שכרו, שניתנה לו כהונה לו ולזרעו אחריו.

הנה באופן כללי במדת הכעס יש כמה מיני אנשים, יש כאלו שמטבעם הם מיושבים ורגועים, לא מדברים בקול ובודאי לא צועקים, וכמעט שאינם כועסים על אחרים. ויש אנשים שמזגם חם יותר, אוהבים לדבר ולעשות רעש, וממילא יש להם גם נטיה יתירה לכעוס וכיו"ב. יש מעלות וחסרונות בכל אחת מתכונות הנפש האלו. המיושב מעביר על מידותיו בטבעו, ואינו נוקם ונוטר ואינו כועס. מצד שני גם כשנוגעת העוולה לכבוד שמים הוא יושב בשקט, כי הוא לא זה שיעמוד על רגליו וימחה בקול רעש גדול על חילול השם, שזה נגד טבעו. לעומת זאת ה'מאכער', ימחה למען כבוד שמים, אבל אליה וקוץ בה, כי גם לכבוד עצמו הוא ימחה וינקום.

ובאמת מי שיש לו תרעומת על חברו שעשה לו עוול, ובפרט אם בטבעו נוטה יותר לכעס ולנקמה, אם הוא מתאפק ומעביר על מידותיו ושותק, שכרו גדול משמים. כמו שלמדנו (גיטין ז). 'כל מי שיש לו צעקת לגימא על חברו ודומם, שוכן בסנה עושה לו דין'. וכן אמרו (שם לו): 'הנעלבין ואינם עולבין שומעין חרפתן ואינן משיבין וכו' עליהם הכתוב אומר 'ואוהביו כצאת השמש בגבורתו'. להיות בגדר 'אוהביו' אכן זו מדרגה גבוהה מאד, וגם באמת הוא דבר נפלא שהקב"ה עושה לו דין. אבל מדרגה גבוהה מזו הוא מה שידוע

[°] של"ס בקצמפ פ' פינחס תשס"ב.

מהרבי רבי בונם זי"ע, ששואל על המשנה (אבות פ"ג מ"ג) 'סיג לחכמה שתיקה', אם השתיקה היא הסייג מהי החכמה עצמה. ומשיב, החכם הוא זה שאינו מרגיש צורך לדבר בכלל. נמצאנו למדים שיש שלשה אופנים שאנשים מתנהגים כאשר פוגעים בכבודם, הכסיל עומד ומגן על כבודו וצועק ומבזה את בעלי ריבו מנה אחת אפים, וזו באמת טפשות כי הוא רק מבזה את עצמו עוד יותר. למעלה ממנו הוא מי שבגדר 'סיג לחכמה', שבאמת רוצה מאד לצעוק ולהשיב לבוזיו גמולם בראשם, אבל הוא מביין שאין בזה שום תועלת ולכן הוא שותק. ועליו אמרו חז"ל שהקב"ה עושה לו דין וכו'. ולמעלה ממנו יש את החכם בעצמו, שלא אכפת לו כלל מה יאמרו הבריות, ואינו מרגיש צורך בכלל להשיב להם.

מבאר החתם סופר שאצל פינחס היו שתי מעלות הפכיות גם יחד. מצד אחד היתה אצלו המידה שלא אכפת לו כלל שמבזים אותו ומזלזלים בו, כמש"כ רש"י 'היו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל'. היינו שלכבוד עצמו לא חש כלל, וק"ו שלא חם לבבו ולא חרה אפו. ומצד שני 'יורא ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו' (לעיל פסוק ז), דהיינו בזמן שכולם עמדו מן הצד וראו איך שנשיא שבט מישראל מחלל שם שמים בפרהסיא בגאווה ובוז, ואיתו עמו בת 'ראש אומות בית אב במדין', ולא ידעו מה לעשות ונתייראו והמה בוכים, פינחס לא שת לבו גם לזאת ויקח רמח בידו ויקנא לאלהיו בגבורה עילאה.

ובפרט, כפי שלמדנו באוה"ח הקדוש (פסוק יד ד"ה ושם), שבפרשה הקודמת לא כתבה התורה שמות האיש והאשה רק (פסוק ו) 'והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית', ורק כאן נאמר (פסוק יד-טו) 'ושם איש ישראל המִקָּה וגו' זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעני, ושם האשה וגו' כזבי בת צור ראש אמות בית אב במדין הוא'. והטעם הוא שענין הפרשה הקודמת הוא לספר מעשה חטאו של זמרי, ואין כל נפק"מ מי הם האיש והאשה, מפני שאין הקב"ה חפץ בפרסום שמם של רשעים ללא תכלית, כמו שגם אין מוזכר שמו של המקושש. אבל בפרשתנו שענינה לספר גבורתו ושכרו של פינחס, גילתה התורה שמותם וייחוסם כדי להודיע 'כי לא קנא באדם פחות, אלא באדם גדול נשיא בית אב עם האשה ראש הקליפות ואביה מלך'. ולקנא בנשיא מישראל

אינו דבר פשוט כלל, שחוץ מהיראה שמא ינקום בו אחד מבני השבט, היה מורא גדול לפגוע באיש שהיה באמת גדול הדור וצדיק מפורסם. ויש בכת"ס דבר נורא, שזמרי היה לו חשבון שכיון שהוא במדרגה גבוהה כל כך יוכל באמת לעשות מה שעשה ולא ליפול ולהיכשל. אבל פינחס לא חשש לכלל זה, וקינא למען כבוד שמים. וזו קנאות אמתית שאינה באה מחוס לבו הטבעי של הקנאי, אלא לקדש שם שמים בלבד.

נשיאת הפכים במידות הכעס והזרות

והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל (פסוק יג). על פי הדברים הנ"ל מובן ענין הכהונה שניתנה לפינחס בשכרו, שמצד אחד כהנים קפדנים הם (עי' ב"ב קס:), היינו שבוערת בתוך הכהן, העובד ה', הקנאות למען כבוד שמים, שבמקום חילול השם אין חולקין כבוד. וזו מדת הקפדן, שאינו עושה פשרות אף פעם. אבל מצד שני לא היה לפינחס שום קפדנות ושום טינא בלב על אלה שביזו אותו, ויותר מזה איתא שפינחס התפלל עליהם שלא יענשו (עי' תנחומא סו"פ בלק), וזו מדרגה גבוהה מעל גבוה מהחכם שהזכרנו שאינו מקפיד, כי פינחס גם דאג לכוזיו שלא יענשו מחמתו, ובשכר זה 'לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום' (פסוק יב), שיש לכהן הכח המיוחד של שלום, וכמש"כ (מלאכי ב, ו) 'בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון', שיכול הכהן להכניס דברי תורה ללבות בני ישראל על ידי שהוא אוהב שלום.

ואע"פ שנראה שהן מדות הפכיות, ובדרך כלל אמרו 'ולא הקפדן מלמד' (אבות פ"ב מ"ה), אבל הכהונה של פינחס כוללת אלו ההפכים כמדתו. כשמגיע לחילול ה' הוא קפדן גדול וקנאי, אבל כשיש יהודי שקשה לו ורוצה ללמוד תורה בזה יש לו הכח המיוחד של 'בריתי שלום'. ואולי זה פשט הפסוק ששכר הכהונה הוא 'תחת אשר קינא לאלהיו', והיינו ענין כהנים קפדנים הם, שאינם מתפשרים כלל כשזה נוגע לכבוד שמים, זה הוא תחת מדת הקנאות, אבל יש גם ענין של 'ויכפר על בני ישראל', שזה שכרו על שבלם פיו ומחל והתפלל

לאילו שביזו אותו ולא תבע עלבוננו, לכן יש לו את הכח לכפר על בני ישראל מחטאם, 'ורבים השיב מעוץ'.

מדרגת הקנאות

איתא מהחתם סופר דבר נורא, שענין הכהונה שזכה בה פינחס בשכרו, 'תחת אשר קנא לאלהיו', הוא במדרגה נמוכה מהענין הנורא של קנאות שעשה. דהיינו שאף על פי שלעמוד לפני ה' ולשרת בבית המקדש ולכפר חטאי בני ישראל זה דבר נפלא וקודש קדשים, אבל זה אינו מגיע למדרגה של המקנא קנאת ה' צבאות, כי קנאות הוא גבורה גדולה עד מאד ומסירת נפש ממש. וזהו 'ברית כהנת עולם תחת אשר קנא', שעבודת הכהונה תחת מדרגת 'אשר קנא לאלהיו'.

ולהבין זאת צריכים ללמוד תחילה מהי מדת הקנאות. הרי כשבחור עומד עם חבריו וידידיו ומשוחחים וצוחקים, ומוחה על אנשים חילונים או ניאולוגים שאינם מכיר ולא יראה אותם עוד לעולם, אין לזה שייכות עם קנאות, גם אם יצעק 'פוי' כל היום וכל הלילה. אולי לפעמים זה בגדר מחאה, אבל ודאי לא קנאות. כי קנאות הוא כשצריכים לפעול נגד בעלי עבירה שהם אנשים כמוך, מהקהילה שלך, ואולי הם אפילו נחשבים גדולים יותר ממך, ולכן אחרי מעשה הקנאות שתעשה לא יסתכלו עליך כגיבור ולוחם מלחמות ה', אלא תהיה בעיניהם ובעיני כל הקהל חוזק מחוזק, יזלזלו כך ויאמרו 'אה, פתאום הבן פוטי ההוא נזכר שהוא צדיק', וכי לא כולנו זוכרים מה היה אבותיו עושים שהיו מפטמים עגלים לע"ז, וכי לא כולנו יודעים מהו הקופה של שרצים שלו'.

מי שבאמת במדרגה כזו, שמוכן להתבזות ולהיפגע ולהפקיר את עצמו ואת כבודו ואינו עושה שום חשבונות, כי כואב לו ואינו יכול לסבול שכבוד שמים נתחלל, הוא קנאי אמיתי. וכמו ששמעתי משם ר' עמרם בלויא זצ"ל, שקנאי אינו מי שמוכן להכות אחרים למען כבוד שמים, אלא הקנאי הוא זה שמוכן לחטוף מכות מפני שכואב לו חילול השם. וזה היה המסי"נ של פינחס, הוא היה מוכן להיות ללעג ולקלס בעיני כל העדה. וחוץ מענין ה'בן פוטי זה' מן הסתם גם התלוצצו עליו לאמר וכי אתה צדיק גדול יותר ממשה רבינו שעומד

כאן ושותק. וגם מסר עצמו לקבל מכות, ואפילו למות, כמו שאמרו (סנהדרין פב.) שאילו 'נהפך זמרי והרגו לפינחס אין נהרג עליו', עד שהיה נצרך עשרה ניסים בכדי שיצא בשלום.

ואם אחד יחשוב שקנאות הוא דבר קל, יחשוב על עצמו שהוא נכנס לביהמ"ד ורואה שעומדת שם קבוצה אחת, ומתלוצצת על בחור או עושה דבר אחר שלא כהוגן, אתה יודע שזה לא נכון ולא ראוי מה שהם עושים, אבל אין לך את הגבורה למחות בהם, כי מה יאמרו הבריות, הלא יעשו ממני חוכא ואיטלולא, יאמרו 'וואס איז געשעהן, וכי נהיית צדיק פתאום, הלא עמנו היית אתמול כשדברנו על פלוני, מה יום מיומיים'. ובפרט שעומדים שם בחורים שנחשבים יותר טובים ממך, ואם הם משתתפים בשיחה מי אתה שתמחה. כמובן שאין הבזיונות הקטנים הללו לפי שעה דומים בכלל למעשה הגדול והנורא שפינחס עשה, ואפ"ה הקנאות הקטנה הזו קשה עד מאד, כי זו קנאות שחוטפת מכות ובזיונות. ורוב האנשים חושבים שאין להם שייכות למדרגה הזאת של קנאות, אבל צריכים לדעת שכל יהודי בכל הדורות יש בו הכח הזה למסור נפשו וכבודו למען כבוד שמים, כמו שיתבאר.

פינחס זכה לעצמו זכה לכלל ישראל

והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם. איתא בגמ' (זבחים קא:) 'אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי', וצריך להבין למה באמת לא זכה לכהונה עד אז, בפרט שפינחס היה גם בכור, ושבט לוי לא חטאו בעגל לכן לא אבדו כהונתם עד בחירת אהרן, וא"כ מה נפשך היה לו לפינחס לזכות לכהונה, אם מצד אבותיו או מצד הבכורה.

מבאר הבית ישראל שאין הכוונה 'והיתה לו ולזרעו אחריו' רק לבניו של פינחס, אלא ע"י מסירות נפשו וקנאותו של פינחס זכה להכניס כח זה לכלל ישראל אחריו, כי תלמידים נקראים בנים. ולכן היכולת של יהודי למסור נפשו למען כבוד שמים, להתבזות ולחטוף מכות, ובכלל לעבוד את ה' באש דקדושה נגד המלעיגים עליו, זה הכל מכח הזכות של פינחס. והנה אם היה פינחס נמשח ביחד עם אביו לא היתה הכהונה בגדר 'שלו', שיוכל להוריש כח זה 'לזרעו

אחריו, אבל עתה שזכה לה בזכות עצמו על ידי יגיעה ומעשה מסי"נ ממש, אז הכהונה הוא בגדר 'תורה דיליה' ויוכל להוריש את זה לזרעו אחריו, ולכל ישראל.

וכבר דברנו כמה פעמים בשם האיזביצער על הגמ' (ב"ק סא.) 'כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו', שהטעם למה אומרים תמיד הלכה בשם אומרו, הוא מפני שהנאתו של החכם חוצץ בין דברי התורה לשכלו שמחדש בה ואומר הלכה, ולכן אין מאמרו נעשה כסתמא דגמרא, אבל מי שמוסר נפשו על דברי תורה, כיון שהפקיר את גופו לגמרי למען התורה, הוא נתאחד בזה עם התורה לגמרי עד שאין עוד שום מחיצה וחציצה בין שכל החכם לבין תורתו, והוא והתורה אחד, לכן אין אומרים הלכה משמו, כי הוא כשלעצמו כמאן דליתא ונעשו דבריו תורה ממש. וכיון שפינחס מסר את עצמו למות על דברי תורה כנ"ל, שאם נהפך זמרי וכו', נתבטל אצלו כל ענין הגוף, ולכן אמרו 'פינחס זה אליהו' שהוא חי וקיים לעד, שגופו אין תופס מקום עוד.

ולא רק לעצמו זכה ע"י מסירת נפשו, אלא אליהו הוא גם מלאך הברית, היינו שע"י המעשה הגדול שעשה קיבל בשכרו שיכול להכניס לכל ילדי ישראל 'דער אידישע פייער און דער אידישע ברען' והקנאות למען כבוד ה'. וזה כוונת הכתוב 'בקנאו את קנאתי בתוכם', שהכניס פינחס את 'קנאתי' בתוך כל אחד ואחד.

ולכן אם אתה רואה ענין שהוא נגד כבוד שמים, קופקע שמדברים דברים לא ראויים וכיו"ב, וזה מאד קשה לעמוד ולהיות קנאי, אל תהיה קטן בעיניך לומר מי אני שאמחה ואקנא קנאת ה' צבאות, אלא אזור כגבר חלצין והחלש יאמר גבור אני, כי אתה יודע שיש בתוכך ירושה מפינחס 'בקנאו את קנאתי בתוכם'. וגם לברית מילה שלך הגיע אליהו הנביא ונתן בלבך את האש לקדש שמו באהבה. ותדע שמסירות נפש בזה היא עוד יותר גבוהה מהעבודה של הכהן לפני ולפנים, כמו שהבאנו למעלה משם החת"ס זי"ע, והיתה לו וגו' 'תחת' אשר קנא לאלהיו.

ואולי זה הפשט במה שמובא מהרבי רבי בונם זי"ע (רמתים צופים דף מב,ב) ש'חמתי' אותיות 'מת' באמצע ו'חי' בראשו וסופו. כלומר שאש החמה בטבע האדם בוערת על ענינים של 'מת', וע"י שפינחס לקח אש הקנאה והתאוה והכבוד והשתמש בהם לקדש שמו ית', נתן 'חי' אצל ה'מת' והיינו 'השיב את חמת' שהשיב חיות לתוך החמה. לכן צריכים גם אנו לזכור, שמאחר שבוערת בתוך כל אחד אש של יצר הרע ה'מת', לאחד זה יותר תאוה ולשני זה יותר קנאה, אל לנו לכבות את האש הזו, כי הסיר לא נאמר אלא השיב, שצריכים לקחת האש הזו ממש ולהשיבה לקדושה, להשתמש עם העזות והחוצפה והאש למען שמו באהבה, וכך לתת חיות לתוך המת ולעבוד את ה' ע"י 'חמתי' בשלמות.

ואיתא בתרגום יונתן עה"פ (פסוק ו) 'והנה איש מבני ישראל בא וגו' ולעיני כל עדת בני ישראל, והמה בכים פתח אהל מועד', וז"ל 'ואינון בכיין וקריין שמע וקימין בתרע משכן זמנא', היינו שבשעת חילול השם הנורא עמדו בני ישראל ובכו וקראו ק"ש בפתח אהל מועד. ובזוה"ק איתא (עי' ח"ג ערב). שרמח מרמז לרמ"ח תיבין דק"ש, נמצא שאע"פ שכולם קבלו עליהם עומ"ש עם כוונות ודבקות שהמליכו את ה' בו' רקיעים ובכל רוחות העולם בהתעוררות גדולה בבכיות נוראות, אבל פינחס ידע לא רק לקרות ק"ש עם כוונות על הרקיעים, אלא 'ויקח רמ"ח בידו' הוא לקח את הק"ש אין די האנט אריין, כי לא העת לבכות ולא העת לכוון, אלא לעת כזאת צריכים לעשות מעשה של כבוד שמים ולעשות פעולה של ק"ש בעלמא הדין.

וזה נוגע לכל אחד ואחד, הן כשצריכים לגעור במחללי כבוד שמים כמו שאמרנו לעיל, וגם כשצריכים למחות ולגעור על 'זמרי' שבתוך כל אחד ואחד כשמגיע נסיון לידו. ואכן הרבה פעמים יותר פשוט לקרוא ק"ש ולקבל קבלות טובות, אבל מפינחס למדנו שלא תמיד הזמן לבכות ולעשות קבלות ולקרוא ק"ש, אלא 'ויקח רמ"ח בידו', לעשות פעולות של ק"ש וכבוד שמים.

ואמנם הרבה יותר קשה להרים רומח נגד עצמך מאשר לקחת רומח נגד אחרים, אבל אם תתבונן שיש בתוך נשמתך, 'בתוכם', ירושה מפינחס, יהיה לך הכח והעוז לדקור ברמ"ח של קבלת עומ"ש ושל קנאות אמיתית אל תוך עצמך, ולהרוג את הגוי אשר בקרבך 'רייסען שטיקער פון זיך' לומר לעצמך 'לא מיט

אן אלף' ע"י פעולות ומעשים של קידוש השם בעקשנות וקפדנות בלי פשרות כלל.

קנין החלק לעוה"ב ביגיעה

לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות. לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו איש לפי פקדיו יתן נחלתו (פרק כו, נג-נד). צריך להבין, אם יש למשפחה מספר מועט של אנשים ממילא יש לה נחלה מועטת, שהרי 'איש לפי פקדויו' כתיב, ומזה שהפסוק מדגיש 'למעט תמעט' משמע שגם נחלתו שהוא מקבל לפי פקדויו צריכים להמעט, וזה צריך הסבר.

מבאר החת"ס שמרמז כאן על הארץ העליונה, כמו שדרשו חז"ל (סנהדרין צ). 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ'. היינו שמצד חלוקת עוה"ב כל ישראל יש להם חלק שוה, אבל הבחירה ביד האדם 'לרב תרבה נחלתו' או 'למעט תמעט', שאם תתייגע ותתאמץ בעבודת ה' ותעשה הישר והטוב בעיני ה' בתורה ותפילה ובמעשים טובים, תלחם נגד יצרך ותנצל כל רגע פנוי לקדש את ה', אז תוכל להרבות נחלתך בעולם הבא מאד.

ובאמת אשרינו מה טוב חלקנו שאנו רואים בחורים שעוסקים באמת במלאכת ה', קמים מוקדם ולומדים פארטאגס מתפללים בדבקות ולומדים בהתמדה, הם המה משבחים ומרבים את נחלתם שיהיה להם לנצח נצחים עין לא ראתה אלקים זולתך. אבל לצערנו אנו גם רואים הרבה פעמים בחורים שיש להם כוחות גדולים, ואם היו משקיעים קצת יותר יגיעה וקצת יותר זמן היו יכולים להרבות נחלתם מאד, אבל במקום זה פארפאטשקענען זיי די צייט מיט נארישקייט וממש מאבדים את מה שנותנים להם, ועליהם נאמר 'ולמעט תמעט נחלתו' ל"ע.

וזהו העונש הנורא ואיום של כף הקלע, שזורקין מהכא להתם ומהתם להכא. וכבר אמרתי לכם מבעל התניא שכאשר אדם נפטר מהעולם ורואה כל חמדת עוה"ב, כל התענוגים של צדיקים היושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו

השכינה, ונשמתו רוצה גם היא להתדבק ולעלות למקור חוצבה, אבל יהיה מוגבל לפי מעשיו שעשה בעוה"ז. וכשהנשמה משתוקקת ורוצה לעלות יותר גבוה ולהשיג יותר, ירגיש כאילו הוא קשור בשלשלאות של ברזל שמונעות ממנו לעלות יותר, וזה ממש יסורים נוראים שאין אנו יכולים להשיג בכלל. אבל זה ענין 'למעט תמעיט נחלתו'. לכן החכם עיניו בראשו ש'היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם', עכשיו הוא הזמן להשקיע בתורה בסוד מרע ועשה טוב, לא לבלות את הזמן לריק ולא לעשות דברים האסורים אלא לקדש את עצמך בתורה ותפילה וגמילת חסד, וכך תזכה להרבות נחלתך בעולם שכולו טוב וארוך.

בח ה'איש על העדה' בכל אחד ואחד

יפקד ה' אלהי הרוחת לכל בשר איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם וגו' (פרק כז, טז-יז). יש לשון נורא בכת"ס וז"ל 'לולי דמסתפינא הוה אמינא דאלקי הרוחות ית"ש הוא בעצמו האיש אשר יהיה על העדה. כי לכל אומה יש לה שר שהוא על עדתו, ומלך האומה הוא הוא המרכבה להשר וכו', ולזה התפלל מרע"ה שלא יהיה ח"ו על עדת ה' שר ממונה וכו' אלא יפקוד הוי"ה ית"ש את אלקי הרוחות ית"ש להיות הוא ה'איש' על העדה וכו' כדכתיב 'ה' איש מלחמה' (שמות טו ג), עכ"ל.

'אשר יוציאם ואשר יביאם', הראפשיצער רב זי"ע מפרש 'אשר יוציאם' מהבוץ והרפש שהם שקועים בו, 'ואשר יביאם' להשיג מדרגות גבוהות בתורה ועבודת ה'. דהיינו שה'איש על העדה' בין אם זה הצדיק רועה ישראל או ה' איש מלחמה כדברי החת"ס, פעל משה רבינו שיהיה מי שיוריד את עצמו אפילו ליהודי הקטן והשפל שהוא ממש בחי' 'בשר', והרועה יוציאם 'ארויסצושלעפן א איד פון זיין בלאטע', ויביאם למסילה העולה בית אל.

וצריכים אנו לדעת שבפרשה זו התחיל ענין 'מְסָרָה ליהושע', שאמר ה' למשה (שם פסוק כ) 'ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל', היינו שע"י הסמיכה נכנס ביהושע הודו של משה רבינו, ועי"כ גם 'למען ישמעו כל עדת ישראל', שלכל יהודי נכנס ניצוץ של משה רבינו ויהושע, וכמו שאמרו

האמוראים אחד לשני 'משה שפיר קאמרת' (שבת קא:). ולכן צריכים להתבונן שכל אחד יש לו בתוכו 'איש על העדה' שאם האדם מתדבק בניצוץ של משה רבינו שבתוכו הוא יכול לפעול אצל עצמו ענין 'אשר יוציאם ואשר יביאם', לצאת מהבלאטע ולרומם את עצמו להתקרב לה' בתורה ועבודה.

מיתת נשיקה רמשה רבינו

ויאמר ה' אל משה עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל. וראיתה אתה ונאספת אל עמיך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך (שם יב-יג). פירש רש"י 'כאשר נאסף אהרן אחיך - מכאן שנתאווה משה למיתתו של אהרן, ע"כ. ויש לשאול, וכי היה לו למשה רבינו הוה אמינא שלא יזכה למיתת נשיקה, עי' באוה"ח הקדוש כמה שביאר בזה. החתם סופר מבאר שמיתת נשיקה הוא שמגלים לצדיק הנפטר השגות גבוהות מאד באלקות למעלה ממדרגתו, ועל ידי שנפשו משתוקקת להתדבק באותו אור עליון היא מתפרדת מהגוף ועולה למעלה, כי אין לה עוד חפץ ורצון להישאר בגוף אלא לידבק באלקות. אבל משה רבינו כבר השיג כל מה שיש לבשר ודם להשיג בחוץ לארץ, ולא היה שייך שיראוהו מן השמים השגות יותר גבוהות, ולא ידע איך יזכה למיתת נשיקה. ולכן השתוקק משה רבינו להיכנס לארץ ישראל, כי אז יוכל להגיע למדרגות יותר גבוהות של תורת ארץ ישראל ולמות כאשר מת אהרן אחיו. אבל הקב"ה צוה עליו לעלות אל הר נבו ולראות ארץ ישראל, כי גם ע"י ההסתכלות בארץ הקדושה תדבק נפשו באור עליון, ומכח אירא דארץ ישראל יוכל לזכות למיתת נשיקה.

והאבני נזר מבאר באופן אחר את ראיית משה רבינו את הארץ, לא לטובת משה רבינו אלא לטובת ישראל, כי ע"י שמשה רבינו נותן מבטו ומסתכל בארץ ישראל, הוא יכניס קדושה וטהרה בארץ.

והנה בעל הטורים מביא מספרי מלמד שהראהו כל הארץ המערות והמחילות ואוצרות כסף וזהב שבה'. ולכאורה צריכים להבין איזה צורך ותועלת יש למשה רבינו לראות אוצרות זהב וכסף מיד לפני מיתתו. אלא איתא במדרש (במדב"ר פכ"ג ה) שהקב"ה הראה למשה דור דור ודורשיו, וזה כולל אף את

הדורות הנמוכים שלנו, שאנו בגדר עצמות היבשות ועיקבתא דמשיחא, ואמרו צדיקים זי"ע שהקב"ה הראה למשה רבינו שיסתכל לתוך לבותיהם של הדורות שלנו, יתמי דיתמי, ויראה אוצרות מלאים כסף וזהב, 'כסף' הוא אהבה מלשון 'נכסוף נכספת לבית אביך', שאע"פ שאנו כ"כ רחוקים ונידחים, אבל יש בנו רצון וכיסופין וגעגועים ותשוקה להתרומם ולהתדבק לה' ולעשות רצונו. 'זהב' רומז ליראה, שאפילו הדור השפל של עקבתא דמשיחא יהיו לבות בני ישראל אוצרות מלאים כסף וזהב, לאהבה וליראה את ה'.

וע"פ דברי חת"ס לעיל אפשר לומר שזה היה ענין מיתת נשיקה של משה רבינו, שהרי בסוף ספר דברים כתוב 'ויראהו ה' את כל הארץ וגו' עד הים האחרון', וכתב רש"י 'אל תקרי הים האחרון אלא היום האחרון, הראהו הקדוש ברוך הוא כל המאורעות שעתידין לארע לישראל'. נמצא שהדבר האחרון שראה משה רבינו בחייו הוא הדור שלנו של עקבתא דמשיחא, וראה איך יהודים חיים בגלות בארץ טמאה, בלי בית המקדש ובלי גילויים, ממש הסתר בתוך הסתר, ואע"כ יש בלבותם אוצרות מלאים כסף וזהב, ויש ביניהם עובדי ה' במסירות נפש ולומדים תורה מתוך הדחק. והשגה כזו לא היתה למשה רבינו בחייו, וכמו שאמרו במדרש (ספרי זוטא במדבר יב ג) שמשה רבינו היה 'עניו מכל אדם אשר על פני האדמה' דהיינו כנגד האבות הקדושים והדורות שלפניו, אבל לא לדורות אחרונים. אין לנו השגה בכל זה, אבל כך כתוב במדרש. ואולי באמת ראיית הדור השפל שלנו היא אותה השגה נשגבה שלא היתה למשה רבינו בחייו, ומתוך רצון להתדבק באור עליון הזה, נתעלה נשמתו למרומים במיתת נשיקה.

שמחה יתרה בעבודת ה' בגלות

אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנדריכם ונדבתיכם וגו' (פרק כט, לט). פרשה זו היא בדרך כלל הקריאה הראשונה בימי בין המצרים, ואולי זה הטעם למה אנו קוראים קרבנות התמידין ומוספי המועדים, בכדי שנתבונן באמת מה אנו חסרים דבר יום ביומו ומדי שבת בשבתו ובפרט במועדי ה', וכך נשתוקק לעבודת בית המקדש שישוב בקרוב.

בהלל שקוראים ביו"ט כופלים הפסוק 'אלי אתה ואודך אלהי ארוממך' (תהלים קיח, כח). הנה השם 'אל' הוא של מדת החסד, ו'אלהים' הוא שם של דין, וצריכים להבין למה זה כתב דוד המלך דוקא שם של דין על 'ארוממך' שהוא הילול יותר גבוה מ'אודך', שעליו כתב לשון של רחמים, ולכאורה איפכא מסתברא.

החתם סופר (תו"מ ד"ה וביום השמיני) מתבטא בלשון נפלא מאד, וז"ל 'דהנה ידוע ששמחה שאדם שמח בעשיית המצוה הוא יותר ממצוה גופה, ויש שכר על השמחה יותר משכר כל מצוה עצמה'. ובזה מבאר ענין יו"ט שני של גלויות, שאחרי שזיכה אותנו ה' לשמחה ביום טוב הראשון, אע"פ שאנו שרויים בגולה ובחושך ורחוקים כ"כ מארץ הקודש עד שאין אפילו שלוחי בי"ד מגיעים, ומ"מ עשינו יו"ט בשמחה ובטוב לבב, זה עצמו סיבה לעשות עוד יום של יו"ט לשמחה ולהודות ולהלל על השמחה. ובזה יבואר הכתוב 'אלי אתה ואודך', דקאי על זמנים של רחמים וחסדים שישראל יושבים על אדמתם, ואז עושים יום אחד ושמחים לפני ה'. אבל כשיש בחינה של 'אלהי', היינו שאנו שרויים במצב שמידת הדין מתוחה בחשכות הנוראה של הגלות, אז דייקא 'ארוממך', צריכים לרומם ה' עוד יותר ע"י שאנו עושים יו"ט שני, להלל על השמחה גופא.

וענין השמחה הזו אינו על יו"ט בלבד, אלא כשבחור יושב ועמל בתורה ומתפלל בכוונה ומתנהג כיהודי, הוא צריך לרקוד ולשמחה ולעשות יו"ט כל יום ולומר 'אלהי ארוממך' על שעלה בגורלו כן, ושסייעו ה' לזכות לבנות לו דירה בתחתונים גם בתוך החשכות וההסתר של דור שלנו. ויש לך להתבונן שהתורה שלך ומלחמת היצר שלך בדור השפל שלנו העלה את משה רבינו למיתת נשיקה, כי הלב שלך הוא ה'אוצרות מלאים כסף וזהב', ומשה רבינו השתוקק לאור הגדול הזה של עבודת ה' ע"י אנשים קטנים כמונו, בחושך אשר אנו שרויים בה.

*

כל אחד חושב שיש לו ניסיונות קשים כאילו הוא שורה בחשכות שלא עבר בה איש ולא ישב שם אדם, אבל צריך לזכור שמשה רבינו פעל שיהיה 'איש על העדה' – עם כל הפירושים – שיוציאם ויביאם מתוך הרפש והטיט, אפילו מי

שהוא בבחי' בשר. ויש 'איש על העדה' בתוך כל אחד, והוא ה'משה שפיר קאמרת' שיש בתוכך. וגם לא לשכוח שיש בתוכך ה'ברית כהונת עולם' שירושה לנו מפינחס, והוא הכח לעמוד ולמסור נפש במקום שיש חילול השם, בין אם זה ע"י אחרים וק"ו בינו לבין עצמו. ובעיקר צריכים להתבונן שכל הקבלות טובות שאנו מקבלים על עצמנו לא ישארו במצב של 'והמה בוכים פתח אהל מועד', אלא יהיו באופן של 'ויקח רמ"ח בידו', אם היה לך קבלה או הארה, אם למדת ונתפעלת, קח את ההתעוררות בידיים למעשה. ועי"ז נזכה להיות 'קאכעדיגע און ברענעדיגע אידן' כפי שפינחס לימד אותנו.